

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **F. Z.**, zast. JUDr. Josefem Marečkem, advokátem, se sídlem Týniště nad Orlicí, Mírové nám. 232, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 3. 2004, č. j. 29 Ca 419/2000 – 51,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím žalované České správy sociálního zabezpečení ze dne 26. 10. 2000 byla zamítnuta žádost žalobce o úpravu starobního důchodu podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb., v platném znění, pro nesplnění podmínek tohoto zákona. V odůvodnění rozhodnutí bylo uvedeno, že podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb., v platném znění, se pro účely důchodového zabezpečení doba vazby a výkonu trestu odnětí svobody poškozeného, který byl podle tohoto zákona zcela zproštěn obžaloby, posuzuje jako doba pokračování v zaměstnání, jež poškozený konal před vzetím do vazby (nástupu trestu) podle předpisů o sociálním zabezpečení. Žalovaná dále konstatovala, že jelikož pravomocným rozsudkem soudu nebylo prokázáno, že byl žalobce účasten rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., byla jeho žádost zamítnuta.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce opravný prostředek, v němž připustil, že soudní rehabilitace se netýkala trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, nicméně ke zrušení předcházejících rozhodnutí v témže trestním řízení došlo na základě stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem. Namítal dále, že zproštění obžaloby bylo pouze důsledkem stížnosti pro porušení zákona, a nelze je vytrhovat ze souvislosti. Poukazoval na to, že obsah trestních spisů svědčí tomu, že byl vystaven nezákonnému trestnímu stíhání primárně pro své vyznání. Nesouhlasil s názorem žalované, podle něhož došlo k zamítnutí žádosti o úpravu důchodu pro nesplnění podmínek zákona

o soudní rehabilitaci, a dále s názorem, že nelze postupovat ani podle ustanovení § 30 odst. 2 téhož zákona, a nepřichází tedy v úvahu odškodnění podle druhého a třetího oddílu zákona č. 119/1990 Sb.

Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem č. j. 29 Ca 419/2000 – 22 ze dne 16. 8. 2001 napadené rozhodnutí žalované zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení a rozhodnutí. V odůvodnění rozhodnutí uvedl, že žalobce odkázal na průběh trestního řízení, z něhož nepochybně vyplynul politický aspekt a motivy tehdejšího protizákonného postupu orgánů činných v trestním řízení. Žalobce byl ve vazbě od 30. 8. 1983 do 12. 2. 1988 a ve výkonu trestu odnětí svobody od 13. 2. 1988 do 3. 11. 1988. Trestní řízení skončilo až rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 4. 1998, sp. zn. 1 T 23/88, kterým byl žalobce zproštěn obžaloby pro trestný čin podle § 132 odst. 1b, 4 trestního zákona, a to pro neprokázání skutku. Z citovaného trestního spisu bylo zjištěno, že podnět k trestnímu stíhání vyšel od Státní bezpečnosti a kvalifikace jednání jako trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví byla pouze zastíracím manévrem. Krajský soud měl za prokázáno, že v případě žalobce došlo k nezákonnému trestnímu postihu pro jeho náboženské vyznání, a proto pokládal za nerozhodné, zda byl žalobce přímým účastníkem soudní rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb., nebo zda byl zproštěn obžaloby podle jiných norem platného právního řádu. Vyslovil přesvědčení, že žalobce splňuje podmínky a požadavky ustanovení § 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, a závázal proto žalovanou právním názorem, že žalobce je nepochybně účasten na rehabilitaci a má nárok na úpravu starobního důchodu za zjištěnou dobu vazby a přímého výkonu trestu.

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná odvolání k Vrchnímu soudu v Praze. Uvedla, že nepochybuje, že žalobce splňuje požadavky ustanovení § 1 zákona č. 119/1990 Sb., avšak předmětem sporu je skutečnost, že nebylo vydáno pravomocné usnesení o účasti žalobce na soudní rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb., které je podkladem pro odškodnění v důchodovém zabezpečení. Žalobce neprokázal, že byl zcela zproštěn obžaloby podle zákona č. 119/1990 Sb., neboť o takové usnesení nikdy příslušný soud nepožádal, přestože byl žalovanou stranou opakovaně poučen. Žalovaná navrhla zrušení rozsudku krajského soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 22. 11. 2001, č. j. 1 Cao 180/2001 – 33, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 8. 2001, č. j. 29 Ca 419/2000 – 22, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. V odůvodnění rozhodnutí uvedl, že z rozsudku krajského soudu není zřejmé, jak a podle čeho byla posouzena účast žalobce na soudní rehabilitaci, neboť zprošťující rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 4. 1998, sp. zn. 1 T 23/88, se o soudní rehabilitaci nezmiňuje. Účast na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci a její prokázání je však právním základem pro možné odškodnění podle tohoto zákona. Vrchní soud uvedl, že krajský soud se nevypořádal s otázkou, zda ke zproštění obžaloby došlo podle zákona o soudní rehabilitaci, resp. zda k němu došlo na základě stížnosti pro porušení zákona, podané z důvodu uvedeného v § 1 zákona o soudní rehabilitaci, přestože taková skutečnost by mohla mít vliv na posouzení věci ve smyslu § 30 odst. 2 citovaného zákona. Upozornil na skutečnost, že odškodnění v oblasti důchodového pojištění je výslovně vázáno na zproštění obžaloby podle zákona o soudní rehabilitaci (§ 25 odst. 1 tohoto zákona), resp. na důsledek postupu podle § 30 zákona o soudní rehabilitaci. Z těchto důvodů proto Vrchní soud v Praze rozsudek krajského soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Závázal krajský soud k tomu, aby se vypořádal s otázkou účasti žalobce na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci, případně s otázkou, zda žalobce byl zproštěn obžaloby podle tohoto zákona.

Po obdržení usnesení Vrchního soudu v Praze podal žalobce u Krajského soudu v Hradci Králové návrh na vydání rozhodnutí o tom, že je účasten soudní rehabilitace podle zákona č. 119/1990 Sb. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 4. 2003, č. j. 3 Rt 3/2003 – 9, bylo rozhodnuto tak, že žalobce účasten této soudní rehabilitace není. Ke stížnosti žalobce proti tomuto usnesení bylo rozhodnuto usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 7. 2003, sp. zn. 1 To 30/03, tak, že bylo zrušeno usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 24. 4. 2003, č. j. 3 Rt 3/2003 – 9, jímž bylo deklarováno, že žalobce není účasten na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci a návrh žalobce na vydání rozhodnutí o tom, že je účasten soudní rehabilitace podle zákona o soudní rehabilitaci, byl Vrchním soudem v Praze zamítnut. V odůvodnění rozhodnutí Vrchní soud v Praze uvedl, že materiální důvod pro soudní rehabilitaci podle § 1 zákona o soudní rehabilitaci v případě žalobce dán byl. Poukázal na to, že trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 zákona č. 141/1961 Sb. však není zařazen mezi rehabilitované trestné činy podle oddílu druhého zákona o soudní rehabilitaci, podle něhož byly některé rozsudky rušeny přímo ze zákona, a proto nebylo možné ani přezkumné řízení podle oddílu třetího zákona o soudní rehabilitaci. Podle názoru Vrchního soudu v Praze nebylo možné aplikovat ani § 33 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci, neboť rovněž toto ustanovení se vztahovalo na trestné činy uvedené v § 2 a § 4 zákona o soudní rehabilitaci. Vrchní soud v Praze neshledal jako procesně možný ani postup podle § 30 odst. 2 zákona o soudní rehabilitaci. Uvedl, že případy soudní rehabilitace osob, které sice splňovaly podmínky ustanovení § 1 zákona o soudní rehabilitaci, ale které byly trestně stíhány za nerehabilitovaný trestný čin a jejich stíhání skončilo pravomocným zproštěním obžaloby, nebyly do zákona o soudní rehabilitaci zahrnuty. Uvedl, že k výroku soudu prvního stupně o tom, že žalobce není účasten soudní rehabilitace, neshledal formálně procesních podmínek, a proto změnil tento výrok rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové tak, že návrh žalobce na vyslovení soudní rehabilitace podle zákona o soudní rehabilitaci zamítl.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 19. 3. 2004, č. j. 29 Ca 419/2000 – 51, byla zamítnuta žaloba žalobce podaná proti výše označenému rozhodnutí žalované, a dále bylo rozhodnuto tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění rozsudku krajský soud uvedl, že se při svém rozhodování přiklonil k závěru Vrchního soudu v Praze ve věci 1 To 30/03 o tom, že nebylo možno vyhovět návrhu žalobce na vyslovení účasti na soudní rehabilitaci podle žádného ustanovení zákona o soudní rehabilitaci. S ohledem na tento učiněný závěr a s odkazem na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 11. 2001, sp. zn. 1 Cao 180/2001, a jeho právně závazný názor ukládající soudu jednoznačně se vypořádat s otázkou účasti žalobce na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci, soud neshledal nezákonnost rozhodnutí žalované ze dne 26. 10. 2000. Ze zákona bylo možné podle § 2 zrušit pravomocná odsuzující rozhodnutí, vyhlášená v době od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990, týkající se skutků, v tomto ustanovení vyjmenovaných. Trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, pro který byl žalobce obžalován, zde uveden není. V případě žalobce nelze postupovat ani podle ustanovení § 3 a § 4 zákona č. 119/1990 Sb., a to z toho důvodu, že na žalobce se nevztahuje ustanovení § 30 odst. 2 tohoto zákona. Soud dále konstatoval, že podle ustanovení § 25 odst. 1 se pro účely důchodového zabezpečení doba vazby a výkonu trestu odnětí svobody poškozeného, který byl podle tohoto zákona zcela zproštěn obžaloby, posuzuje jako doba pokračování v zaměstnání, jež poškozený konal před vzetím do vazby, podle předpisu o sociálním zabezpečení. Soud konstatoval, že z tohoto vyplývá, že žalobce neprokázal, že by byl zcela zproštěn obžaloby podle zákona o soudních rehabilitacích.

Zproštění obžaloby byl podle jiné právní normy (trestního řádu), s takovou situací však zákon o soudní rehabilitaci nepočítá, a proto nelze v případě žalobce postupovat podle ustanovení § 25 tohoto zákona. Konstatoval, že mu nezbylo, než žalobu jako nedůvodnou podle § 78 odst. 7 s. ř. s. zamítnout.

Proti tomuto rozsudku podal včas kasační stížnost žalobce (dále jen „stěžovatel“), a to z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 a) a d) s. ř. s. Namítal, že krajský soud nesprávně vyložil smysl ustanovení § 30 zákona o soudní rehabilitaci. Skutečnost, že Vrchní soud v Praze zamítl návrh žalobce na vydání rozhodnutí o účasti na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci, neznamena podle názoru stěžovatele, že by nemohl být soudní rehabilitace účasten vůbec. Vyslovil názor, že krajský soud měl bez ohledu na výsledek řízení o vydání rozhodnutí o účasti stěžovatele na soudní rehabilitaci sám zkoumat podmínky této jeho účasti. Namítal dále, že závěr Vrchního soudu v Praze, obsažený v usnesení ze dne 22. 11. 2001, č. j. 1 Cao 72/2001 – 49, odporuje účelu a smyslu zákona o soudní rehabilitaci. Stěžovatel dále konstatoval, že uznává, že trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví není trestným činem výslovně vyjmenovaným v § 30 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci. Podle jeho názoru však krajský soud nesprávně zhodnotil skutečnost, že tehdejší generální prokurátor podal stížnost pro porušení zákona proti odsuzujícím rozsudkům v trestním řízení, a že této stížnosti bylo vyhověno. Z obsahu spisu přitom zřetelně vyplývá, že stěžovatel byl trestnímu stíhání vystaven v důsledku svého náboženského vyznání. Uvedl dále, že ve vazbě strávil téměř 4 roky, a trestní stíhání vůči němu bylo vedeno pouze jako výraz politické perzekuce, a v jeho rámci byla vyvíjena snaha potrestat ho za jednání, jehož se nedopustil. Podle názoru stěžovatele krajský soud pochybil, pokud při svém rozhodování nezohlednil smysl a účel zákona o soudní rehabilitaci, vyjádřený v ustanovení § 1 zákona o soudní rehabilitaci, přičemž odsuzující rozhodnutí vydaná v trestním řízení v prvním a v druhém stupni byla na základě stížnosti pro porušení zákona zrušena.

Stěžovatel dále vyslovil názor, že za vadu řízení před krajským soudem je třeba považovat skutečnost, že soud byl nucen přidržet se názoru vysloveného v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 11. 2001, č. j. 1 Cao 72/2001 – 49, jímž bylo krajskému soudu uloženo vypořádat se s otázkou účasti žalobce na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci, ačkoliv z dikce zákona o soudní rehabilitaci je zřejmé, že osoby zproštěné obžaloby v trestním řízení vůbec nebyly soudní rehabilitace účastny. Ze všech uvedených důvodů žádal, aby rozsudek krajského soudu byl zrušen a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná ve svém podání ze dne 4. 5. 2004 uvedla, že se ztotožňuje zcela s právním názorem vyjádřeným v rozsudku krajského soudu. Z tohoto důvodu upustila od podání vyjádření ke kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 3 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Z kasační stížnosti plyne, že ji stěžovatel podal z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s. Podle ustanovení § 103 odst. 1 s. ř. s. lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené a) nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení, d) nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti

nebo v nedostatku důvodů rozhodnutí, popř. v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.

Taková pochybení Nejvyšší správní soud v napadeném rozsudku krajského soudu neshledal. V posuzované věci především stěžovatel namítal, že krajský soud se měl, bez ohledu na výsledek řízení o vydání rozhodnutí o účasti žalobce na soudní rehabilitaci, sám zabývat podmínkami účasti žalobce na soudní rehabilitaci.

S výše uvedeným názorem nelze souhlasit. V tomto směru je nutno poukázat na ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., podle něhož k rozhodnutí podle oddílu druhého a k přezkumnému řízení podle oddílu třetího je příslušný soud, který rozhodoval v původním řízení v prvním stupni. Neexistuje-li již tento soud, rozhoduje věcně příslušný soud, v jehož obvodu měl sídlo soud, který rozhodoval v původním řízení v prvním stupni.

Z výše uvedeného tedy zcela jednoznačně plyne, že o účasti na soudní rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb. rozhodovaly soudy na úseku trestního soudnictví, a to soudy, které v trestní věci rozhodovaly v původním řízení v prvním stupni. V daném případě byl tedy k rozhodnutí o účasti na soudní rehabilitaci příslušný Krajský soud v Hradci Králové, který rozhodoval v původním trestním řízení v prvním stupni. Krajský soud v Hradci Králové, který přezkoumával napadené rozhodnutí správního orgánu - České správy sociálního zabezpečení – nebyl oprávněn k tomu, aby zkoumal podmínky účasti stěžovatele na soudní rehabilitaci podle zákona č. 119/1990 Sb. V posuzované věci měl tento soud k dispozici rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 7. 2003, sp. zn. 1 To 30/03, který ke stížnosti stěžovatele, podané proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové, rozhodl tak, že zamítl návrh stěžovatele na vyslovení účasti na soudní rehabilitaci. Za dané situace nebyl krajský soud oprávněn se účastí stěžovatele na soudní rehabilitaci dále zabývat, a ani Nejvyššímu správnímu soudu nepřísluší hodnotit ani přezkoumávat uvedené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze. Krajský soud tedy nepochybil, když neshledal nezákonným postup žalované, neboť vzhledem k uvedeným skutečnostem nebylo možné požadavku stěžovatele na úpravu důchodu podle § 25 zákona o soudní rehabilitaci vyhovět.

K námitce stěžovatele, že měl být krajským soudem respektován smysl a účel zákona o soudní rehabilitaci, vyslovený v ustanovení § 1 zákona o soudní rehabilitaci, Nejvyšší správní soud konstatuje, že tyto skutečnosti byly krajským soudem (ostatně i stranou žalovanou) respektovány. V napadeném rozsudku krajského soudu je výslovně uvedeno, že soud nemá pochybnosti o tom, že žalobce byl v době nesvobody nezákonně trestně stíhán a splňuje podmínky a požadavky ustanovení § 1 zákona o soudní rehabilitaci.

K tomu nutno dodat, že případné samotné splnění podmínek ustanovení § 1 zákona č. 119/1990 Sb., které vysvětluje účel tohoto zákona, ke vzniku nároku na konkrétní odškodnění podle zákona o soudní rehabilitaci nepostačuje. Podle ustanovení § 25 odst. 1 tohoto zákona je totiž základním předpokladem pro odškodnění osob v důchodovém zabezpečení zproštění obžaloby podle tohoto zákona, tedy podle zákona č. 119/1990 Sb. Uvedená podmínka však stěžovatelem splněna nebyla. K tomu Nejvyšší správní soud konstatuje, že striktní vymezení podmínek nároku zákonem bez toho, že by do tohoto zákona bylo zakotveno ustanovení pro zmírnění tvrdosti zákona, neumožňuje ani soudu v rámci jeho rozhodovací pravomoci vážit okolnosti konkrétního případu a od podmínek nároku stanovených zákonem se jakkoliv odchýlit. Soudu nepřísluší vůli zákonodárce podle své úvahy měnit, doplňovat či nahrazovat, neboť je zákonem vázán. Nejvyšší správní soud konstatuje, že výše uvedené námitky důvodnými neshledal.

Další námitkou stěžovatele bylo tvrzení, že řízení před soudem bylo zatíženo vadou, jež mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Touto vadou řízení měla být podle stěžovatele skutečnost, že krajský soud byl nucen přidržet se názoru vysloveného v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 11. 2001, sp. zn. 1 Cao 180/2001, jímž bylo krajskému soudu uloženo, aby se vypořádal s otázkou účasti žalobce na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci, ačkoliv z dikce zákona o soudní rehabilitaci je zřejmé, že osoby zproštěné obžaloby v trestním řízení vůbec nebyly soudní rehabilitace účastny.

K této námitce Nejvyšší správní soud konstatuje, že ji neshledal důvodnou, neboť povinnost vypořádat se s otázkou účasti stěžovatele na soudní rehabilitaci podle zákona o soudní rehabilitaci nebyla krajskému soudu uložena v tom smyslu, aby tento soud sám provedl příslušné řízení (k němuž by ostatně ani nebyl oprávněn), nýbrž tak, aby krajský soud v rámci doplnění dokazování objasnil, zda bylo či nikoliv k tomu příslušným soudem vydáno rozhodnutí o účasti stěžovatele na soudní rehabilitaci, neboť tato skutečnost je zákonnou podmínkou pro přiznání odškodnění podle § 25 zákona o soudní rehabilitaci. Za této situace nutno dospět k závěru, že řízení před soudem netrpělo vadou, která by mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a proto ani tuto námitku neshledal důvodnou (shodně též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 10. 2004, sp. zn. 3 Ads 8/2004 – uveřejněno pod č. 460/2005 Sb. rozhodnutí NSS).

Nejvyšší správní soud tedy na základě výše uvedeného dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle ustanovení § 60 odst. 1 a 2 s. ř. s. tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť neúspěšnému stěžovateli náhrada nákladů řízení nepřísluší a žalované v daném případě nelze náhradu nákladů přiznat.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 5. května 2005

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu